

YABANCI UNSURLU MAL REJİMİ UYUŞMAZLIKLARI: SİSTEMLER ARASI FARKLILIKLAR, UYGULANACAK HUKUK VE UYGULAMADA KARŞILAŞILAN BAZI SORUNLAR^(*)

Dr. Öğr. Üyesi Güven YARAR^(**)

Öz

Milletlerarası özel hukukta en karmaşık alanlardan biri olan yabancı unsurlu mal rejimlerine uygulanacak hukukun belirlenmesi, farklı hukuk sistemlerinin kavramsal farklılıkları nedeniyle uygulamada ciddi sorunlara yol açmaktadır. Bu durum, yabancılık unsuru içeren evliliklerin boşanmayla sonuçlanması hâlinde evlilik mallarının paylaşılmasında problem teşkil etmektedir. Özellikle Kıta Avrupası hukukunda normatif ve yasal mal rejimi benimsenmişken, *common law* sisteminde “hakkaniyete uygun paylaşım (*equitable distribution*)” ilkesi çerçevesinde hâkimin takdir yetkisi bulunmaktadır. Bu yapısal farklılık, eşlerin farklı vatandaşlıklara veya yerleşim yerlerine sahip olduğu evliliklerde, malların tasfiyesinde uygulanacak hukukun tespitini güçleştirmekte ve öngörülebilirliği zayıflatmaktadır. Sistem farklılığının bir sonucu olarak, aynı somut olayda farklı hukuk düzenlerinin uygulanması hâlinde birbirinden zıt sonuçlar çıkabilmekte bu durum maddi hukuk adaletine de aykırı sonuçlar doğurmaktadır.

Bu çalışmada öncelikle farklı hukuk sistemlerinin mal rejimi yaklaşımı ana hatları ile ele alınacak; *civil law* sistemindeki yasal mal rejimleri ile *common law* sistemindeki hakkaniyete uygun paylaşım ilkesi arasındaki temel farklara değinilecektir. Daha sonra, yabancı unsurlu mal rejimlerine uygulanacak hukukun tespiti meselesi *civil law* yaklaşımı ve Avrupa Birliği'nin 2016/1103 sayılı Tüzüğü hükümleri, *common law* sisteminin objektif bağlama kuralları ve Türk hukukundaki düzenleme incelenecektir. Son olarak ise uygulamada sıklıkla karşılaşılan sorunlara (eşlerin mehir sözleşmesi akdetmesi, eşlerin özellikle Türk vatandaşlığını sonradan kazanması ve Türkiye’de akdedilen mal rejimi sözleşmelerinin kapsamı gibi) yer verilecek ve çözüm önerileri sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler

Yabancı Unsurlu Mal Rejimi, Uygulanacak Hukuk, Statülerin Değişebilirliği İlkesi, Hakkaniyete Uygun Paylaşım, Mehir Sözleşmesi.

PROPERTY REGIME DISPUTES INVOLVING FOREIGN ELEMENTS: INTER-SYSTEM DIFFERENCES, APPLICABLE LAW, AND CERTAIN ISSUES ENCOUNTERED IN PRACTICE

Abstract

Determining the law applicable to property regimes involving a foreign element is one of the most complex areas in private international law, creating significant practical difficulties due to conceptual differences between different legal systems. This poses a problem in the division of matrimonial property when marriages involving a foreign element end in divorce. While a normative and statutory property regime is adopted in Continental European law, the common law system retains a judge’s discretion within the framework of the principle of “equitable distribution”. This structural difference complicates determining the law applicable to the disposition of property in marriages

^(*) Makalenin Dergiye Geliş Tarihi: 15.10.2025 - Makalenin Kabul Edildiği Tarih: 23.11.2025
DOI No: 10.54704/akdhfd.1804007

^(**) Antalya Bilim Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı / Antalya, Türkiye
E-posta: guven.yarar@antalya.edu.tr
Orcid: 0000-0003-2568-9775

where the spouses have different citizenships or residences, undermining predictability. As a result of these systemic differences, the application of different legal systems to the same concrete case can lead to contradictory results, which also violate substantive legal justice.

This study will first outline the approaches to property regimes in different legal systems, and will evaluate the fundamental differences between the legal property regimes in the civil law system and the principle of equitable distribution in the common law system. Next, the issue of determining the applicable law to property regimes with foreign elements will be examined from a civil law perspective, including the provisions of European Union Regulation 2016/1103, the objective binding rules of the common law system, and the regulations in Turkish law. Finally, frequently encountered problems in practice (such as spouses concluding dower agreements, spouses acquiring Turkish citizenship later, and the scope of property regime agreements concluded in Türkiye) will be addressed, and solutions will be offered.

Keywords

Matrimonial Property Regime with a Foreign Element, Applicable Law, Principle of Mutability of Status, Equitable Distribution, *Mahr* (Dower) Agreement.

Extended Summary

Disputes over matrimonial property regimes involving a foreign element represent one of the most intricate areas of private international law, as they require a simultaneous understanding of both conflict-of-laws principles and the structural foundations of divergent legal systems. The complexity stems from the fact that civil law jurisdictions generally adopt codified and normative property regimes, whereas common law jurisdictions base property distribution on the principle of equitable distribution, characterized by broad judicial discretion. This structural divergence not only reflects differing conceptions of marriage as a socio-economic partnership but also complicates the determination of the applicable law when spouses are subject to different national laws or habitual residences.

The study begins by contrasting the theoretical underpinnings of civil law and common law approaches to matrimonial property regimes. In civil law countries, such as Türkiye, Switzerland, and Germany, the system of "participation in acquired property" applies by default unless the spouses choose another regime. This model, grounded in statutory rules, ensures equality between spouses but relies on fixed and predetermined frameworks. Conversely, the common law system, exemplified by England, the United States, and parts of Canada, treats property division as a matter of judicial equity, guided by fairness rather than codified rules. This system takes into account individual circumstances, such as the duration of the marriage, the parties' contributions, and economic disparities, thereby emphasizing substantive justice over formal equality.

The second part of the study analyzes the determination of the applicable law in foreign-related matrimonial property regimes. Within the European Union, Council Regulation (EU) No. 2016/1103 represents a modern and unified framework. It prioritizes the spouses' autonomy by allowing a limited but flexible choice of law -either the law of habitual residence or nationality at the time of the agreement- and ensures the principle of unity of property by applying a single law to all assets, regardless of their location. The Regulation also acknowledges the mutability of status by permitting prospective changes when the spouses acquire a new habitual residence, thereby maintaining both predictability and fairness. In contrast, the common law system distinguishes between movable and immovable property, applying *lex rei sitae* for the latter and the law of residence or acquisition for the former. While this approach aligns with traditional notions of territorial sovereignty, it fragments the property regime and weakens the unity of matrimonial property.

In Turkish law, foreign-related property regimes are governed by Article 15 of the Law on Private International Law and Procedural Law. The provision grants spouses a limited right to choose the law applicable to their matrimonial property -either the common national law or habitual residence at the time of marriage- and, in the absence of such choice, applies the common national law as the primary connecting factor. However, the rule's static nature, based on the immutability of status, disregards subsequent changes in nationality or residence, which often results in inequitable outcomes. Moreover, the second paragraph of Article 15 introduces a *lex rei sitae* exception for immovable property, thereby violating the unity of the property regime and generating uncertainty in practice. These structural limitations distance Turkish law from modern international developments such as the 1978 Hague Matrimonial Property Convention and the EU Regulation 2016/1103.

The study further examines specific practical issues that exemplify these challenges. First, the legal characterization of *mahr* (dower) agreements remains contentious. Although the Court of Cassation tends to interpret such agreements as promises of donation, this approach neglects their sui generis nature rooted in Islamic law. The paper argues that *mahr* agreements should be viewed as incomplete obligations (*obligatio naturalis*), reflecting both contractual intent and socio-cultural significance, and that they may function as implied choices of law when concluded between foreign nationals. Second, cases involving changes of nationality-especially when one or both spouses acquire Turkish citizenship after marriage-highlight the rigidity of the immutability principle. The study suggests that Turkish law should partially embrace the principle of mutability, allowing subsequent changes in citizenship or habitual residence to prospectively affect the applicable law, thereby aligning with contemporary notions of fairness and genuine connection. Third, in cases where both spouses acquire Turkish nationality after marriage, Article 15(3) allows for a new choice of law, provided that it is made through explicit consent. The author argues that courts should also be empowered to recognize implicit choices or apply the new common national law ex officio when the spouses' lives are demonstrably integrated into the Turkish legal system. Finally, the study examines the execution of matrimonial property agreements in Türkiye, highlighting the dual applicability of *lex loci actus* for form and *lex causae* for substance, and discussing the challenges of incorporating foreign immovable properties under the strict *lex rei sitae* rule.

In conclusion, the paper argues that Article 15, in its current form, fails to address the realities of modern transnational marriages and the evolving patterns of personal status. To enhance coherence, equity, and predictability in Turkish private international law, several reforms are proposed: expanding the spouses' autonomy in choosing the applicable law; prioritizing habitual residence over nationality as the primary connecting factor; recognizing the mutability of status, abolishing the *lex rei sitae* exception to preserve the unity of property; and allowing the recognition of implied choices of law in culturally grounded agreements such as *mahr*. These reforms would not only harmonize Turkish law with the EU Regulation 2016/1103 and other international instruments but also strengthen justice, equality, and legal certainty in matrimonial property disputes involving a foreign element.

GİRİŞ

Günümüzde, küreselleşme ve uluslararası hareketliliğin artmasıyla birlikte farklı devlet vatandaşlıklarına veya farklı hukuk sistemlerine tâbi bireylerin evlenmeleri ve boşanmaları giderek daha sık karşılaşılan bir durumdur. Bu mesele, özellikle evlilik birliği süresince edinilen malların tasfiyesi ve paylaşımı konusunda, yabancı unsurlu mal rejimi uyuşmazlıklarını gündeme getirmektedir. Eşlerin farklı devlet vatandaşlıklarına sahip olması, evlilikten sonra yerleşim yerlerini değiştirmesi veya evliliğin birden fazla ülke ile bağlantılı hâle gelmesi, hangi ülke hukukunun uygulanacağı sorusunu akla getirmektedir¹.

Milletlerarası özel hukukun en karmaşık alanlarından biri olan bu konuda gerek öğretide gerek yargı kararlarında uygulanacak hukukun tespiti hususunda yeknesak bir yaklaşımın mevcut olmadığı görülmektedir. Bu karmaşıklığın temelinde, farklı hukuk sistemlerinin -özellikle *civil law* (Kıta Avrupası) sistemi ile *common law* (Anglo-Amerikan) sisteminin- mal rejimi konusundaki yapısal ve kavramsal farklılıkları yer almaktadır. *Civil law* sisteminde, mal rejimleri genellikle yasal çerçevede ayrıntılı biçimde düzenlenmiş, sistematik bir görünüm arz ederken; *common law* sisteminde mal paylaşımı, “hakkaniyete uygun paylaşım

¹ Anne Sanders, “Private Autonomy and Marital Property Agreements”, *International and Comparative Law Quarterly* 59, S. 3 (2010): 571-604; Jeffrey A. Talpis, “Equitable Distribution of Matrimonial Property in Private International Law Estates”, *Trusts and Pensions Journal* 26, S. 1 (2006): 64-102.

(*equitable distribution*)” ilkesi çerçevesinde, hâkimin geniş takdir yetkisine bırakılmıştır. Dolayısıyla, eşlerin farklı sistemlere tabi olması veya yerleşim yerlerinin değişmesi, boşanma hâlinde malların hangi esaslara göre paylaşılacağı konusunda ciddi belirsizlikler doğurabilmektedir.

Bu çalışmanın amacı, *civil law* ve *common law* sistemleri arasındaki mal rejimi anlayışındaki farklılıkların, kanunlar ihtilafı bakımından doğurduğu sonuçları ortaya koymak; bu farklı yaklaşımların Türkiye’de karşılaşılan yabancı unsurlu mal rejimi uyuşmazlıklarına nasıl yansıdığını incelemek ve uygulamada karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirmektir. Bu kapsamda çalışma, üç bölümden oluşmaktadır:

İlk bölümde, farklı hukuk sistemlerinin mal rejimi yaklaşımı ana hatları ile ele alınacak; *civil law* sistemindeki yasal mal rejimleri ile *common law* sistemindeki hakkaniyete uygun paylaşım ilkesi arasındaki temel farklar değerlendirilecektir. İkinci bölümde, yabancı unsurlu mal rejimlerine uygulanacak hukukun tespiti meselesi *civil law* yaklaşımı ve Avrupa Birliği’nin 2016/1103 sayılı Tüzüğü hükümleri çerçevesinde ele alınacak, daha sonra *common law* sisteminin objektif bağlama kuralları ve son olarak Türk hukukundaki düzenleme (MÖHUK’un 15. maddesinde kabul edilen sistem) incelenecektir. Son bölümde ise, mehir sözleşmeleri, eşlerin özellikle Türk vatandaşlığını kazanmaları durumu ve Türkiye’de akdedilen mal rejimi sözleşmelerinin kapsamı gibi uygulamada sıklıkla karşılaşılan sorunlar somut örnekler üzerinden tartışılacak; mevcut düzenlemelere ilişkin değişiklik önerileri sunulacaktır.

I. FARKLI HUKUK SİSTEMLERİNDE MAL REJİMİ KONUSUNDAKİ TEMEL YAKLAŞIMLAR

Eşlerin evlilik birliği devam ettiği sürece edindikleri mallar üzerindeki mülkiyet, kullanma ve yararlanma haklarının sınırları, birbirlerine ve üçüncü kişilere karşı borçları, sorumlulukları ve evlilik birliği sona erdiğinde bu malların paylaşılmasındaki kurallara “mal rejimi” denilmektedir². Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, mal rejimi kavramının temelinde evliliğin eşlerin malvarlığına etkisi meselesi yatmaktadır. Bu etki farklı hukuk sistemlerinde farklı şekilde görülmektedir.

² Benzer tanımlar için bkz. Ömer Uğur Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2023), 158 vd.; Faruk Acar, “Türk Hukukunda Yasal Mal Rejimleri”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni* 35, S. 1 (2015): 145-156; Mustafa Dural, Tufan Öğüz ve Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku*, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2010), 299; Şükran Şipka, *Türk Hukukunda Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2013), 14; Suat Sarı, *Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimi Olarak Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, (İstanbul: Beşir Kitabevi, 2007), 3; Zafer Zeytin, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2025), 33 vd.; Ahmet M. Kılıçoğlu, *Medeni Kanunumuzun Aile- Miras- Eşya Hukuku’nda Getirdiği Yenilikler*, (Ankara: Turhan Yayınevi, 2004), 173; Fatih Karamercan, *Mal Rejiminin Tasfiyesi*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2025), 21 vd.; Nuri Aziz Midyat, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2023), 6 vd.

A. CIVIL LAW YAKLAŞIMI: MAL REJİMLERİ SİSTEMİ

Dünyanın *civil law* sistemini benimsemiş devletlerinde ve Amerika Birleşik Devletlerindeki (ABD) bazı eyaletlerde, evliliğin malvarlığı üzerindeki etkilerinin çoğu veya tamamı, eşlerin mülkiyet haklarını ve yükümlülüklerini belirleyen düzenlemelerle yönetilir. *Civil law* sistemi ve bu gelenekten etkilenen Türkiye gibi ülkeler, evliliğin malvarlığı üzerindeki etkilerini “mal rejimi” adı verilen, önceden belirlenmiş ve kodifiye edilmiş kurallar bütünüyle düzenler. Esasen bu sistemlerde iki tür mal rejimi bulunmaktadır:

Yasal mal rejimi, eşlerin sözleşmeyle farklı bir rejim seçmemesi hâlinde kendiliğinden uygulanan rejimdir. Türk, İsviçre ve Alman hukuklarında yasal mal rejimi edinilmiş mallara katılma³ veya mal ortaklığı rejimidir. Bu modelde, evlilik boyunca edinilen malların değeri, boşanma hâlinde eşler arasında eşit olarak paylaşılır⁴.

Sözleşme rejimi ise eşlerin, “mal rejimi sözleşmesi” ile kanunda öngörülen diğer mal rejimlerinden birini (mal ayrılığı gibi) seçtiği rejimdir. Türk hukukunda bu seçim, kanunda “sınırlı sayı ve tipe bağlılık (*numerus clausus*)” ilkesi gereği, yalnızca kanunda düzenlenen rejimlerle sınırlıdır⁵.

B. COMMON LAW YAKLAŞIMI: HAKKANIYETE UYGUN PAYLAŞIM (EQUITABLE DISTRIBUTION) İLKESİ

Common law sistemini benimseyen devletler, geçmişte evliliğin eşlerin mülkiyet hakları üzerinde herhangi bir etkisi olmadığı ilkesini benimsemekteydi. Bu sistemde kadının kocasından ayrı bir hukuksal kişiliği olmadığı için, mal edinme ehliyeti de bulunmamaktaydı⁶. Ancak zamanla, evliliğin sosyal olduğu kadar ekonomik bir ortaklık olduğu ve evlilik birliği içinde edinilen malların eşlerin ortak çabasının bir ürünü olduğu fikri ağırlık kazanmıştır⁷. Yaşanan bu dönüşüm, boşanma hâlinde

³ Türk Hukukunda 01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren Türk Medeni Kanunu (RG: 08.12.2001-24607) ile edinilmiş mallara katılma rejimi, yasal mal rejimi olarak kabul edilmiştir. TMK'nın 225. maddesi uyarınca, mal rejimi, eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona erer; mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâllerinde ise mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer.

⁴ Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, 208 vd.; Acar, “Türk Hukukunda Yasal Mal Rejimleri”, 145-156; Zeytin, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi*, 43 vd.; Karamercan, *Mal Rejiminin Tasfiyesi*, 27 vd.; Midyat, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 65 vd.

⁵ Şıpka, *Türk Hukukunda Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar*, 16 vd.; Zeytin, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi*, 38 vd.; Karamercan, *Mal Rejiminin Tasfiyesi*, 21 vd.; Midyat, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 6 vd.

⁶ *Common law* sistemi, koca ve kadını ayrı ayrı şahıslar olarak kabul etmiyor, bu sistemde koca ve kadın hukuk önünde aynı kişi sayılıyordu. Evlenme ile kadın, “*feme covert*” (evli kadın), diğer bir deyişle “kocanın koruması altındaki kadın” hâline geliyordu. Evlenmeyle birlikte koca, kadının taşınmaz mallarının yöneticisi, taşınır mallarının ise hem yöneticisi hem maliki oluyordu: Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Necla Öztürk Yılmaz, *Evlilik Mallarına Uygulanacak Hukuk*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: 2006, 11 vd.

⁷ *Common Law* sisteminin benimsendiği ülkelerden biri olan İngiltere’de, *Radmacher v Granatino* davası, İngiliz aile hukukunda evlilik mal rejimi sözleşmelerinin statüsünü temelden değiştiren

malvarlığının paylaşımında daha adil ve hakkaniyetli bir yaklaşımın benimsenmesine neden olmuştur. *Common law* sistemini benimsemiş devletlerde bu yeni yaklaşıma “*hakkaniyete uygun paylaşım (equitable distribution)*” denilmektedir. Bu ilke, bir mal rejimi tipi olmaktan ziyade, boşanma anında mahkemeye, somut olayın koşullarını (evliliğin süresi, eşlerin evlilikteki ekonomik ve ekonomik olmayan katkıları, eşlerin ekonomik durumu, çocukların menfaati gibi) göz önünde bulundurarak, evlilik sırasında edinilen malları adil ve hakkaniyete uygun bir şekilde paylaşılma konusunda geniş takdir yetkisi veren bir usuldür⁸. Bu yaklaşımın temel amacı, boşanma anında eşlerin ekonomik bağlarını koparmak ve ekonomik olarak daha zayıf olan eşin ihtiyaçlarını karşılamaktır. Bu ilke İngiltere’de, ABD’nin ve Kanada’nın bazı eyaletlerinde kanunlarla benimsenmiştir⁹.

bir dönüm noktası olmuştur. Dava, sadece tarafların mali durumlarının büyüklüğüyle değil, aynı zamanda barındırdığı yabancı unsur ve ortaya koyduğu temel hukukî felsefe ile de dikkat çekicidir. Davanın maddi vakıraları, modern küresel dünyada aile hukukunun karşılaştığı yeni zorlukları mükemmel bir şekilde özetlemektedir. Davanın kadın tarafı olan *Radmacher*, çok varlıklı bir Alman sanayici ailenin kızıdır. Davanın erkek tarafı olan *Granatino* ise Fransız kökenli yıllık yaklaşık 300.000 Sterlin geliri olan bir yatırım bankacıdır. Çift evlenmeye karar verdiğinde, Bayan *Radmacher*’in babası, Almanya ve Fransa gibi Kıta Avrupası ülkelerinde oldukça yaygın olan evlilik öncesi mal rejimi sözleşmesi yapılması konusunda ısrar etmiştir. Sözleşme, bir Alman noteri tarafından hazırlanmış ve taraflar, boşanma durumunda birbirlerinin malvarlığı ve nafaka üzerindeki tüm haklarından karşılıklı olarak feragat etmişlerdir. Çift 1998’de Londra’da evlenmiş, iki çocukları olmuş ve Bayan *Radmacher*’in ailesinden aldığı önemli mali destek sayesinde son derece rahat bir yaşam sürmüştür. Evliliklerinin ilerleyen yıllarında Bay *Granatino*, bankacılık kariyerini bırakarak Oxford Üniversitesi’nde doktora yapmaya ve akademik kariyere yönelmeye karar vermiştir. Bu karar, ailenin mali dinamiklerini değiştirmiş ve bir süre sonra çiftin ayrılması ve boşanmasıyla sonuçlanmıştır. Boşanma davasında, ilk derece mahkemesi geleneksel İngiliz hukuku yaklaşımını benimseyerek, evlilik öncesi sözleşmenin boşanma sonrası mal paylaşımında “belirleyici bir ağırlık” taşıyamayacağına hükmetmiş ve *Granatino*’ya önemli bir meblağ ödemesine karar vermiştir. Ancak, Temyiz Mahkemesi bu kararı bozarak İngiliz aile hukukunda bir devrim niteliği taşıyan bir karar vermiştir. Mahkeme, tarafların iradesine gereken önemin verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Temyiz Mahkemesinin gerekçesi, sadece soyut bir irade muhtariyeti ilkesine dayanmıyor; aynı zamanda son derece pragmatik ve evrensel gerçekleri gözetten bir bakış açısını yansıtıyordu. Mahkeme, bu tür sözleşmelerin hem Fransa’da hem Almanya’da yaygın ve geçerli olduğunu, dolayısıyla tarafların bu hukukî kültürel anlayışla hareket ettiklerini dikkate almıştır. Bu karar, İngiliz hukukunun geleneksel yapısını kırarak, Kıta Avrupası hukuk sistemleriyle bir diyalog kapısı aralamıştır. Bu noktada, *Radmacher* davasının basit bir hukukî uyuşmazlığın ötesinde, küreselleşmenin hukuk sistemleri üzerindeki dönüştürücü etkisini gözler önüne serdiği görülmektedir. Dava, farklı devlet vatandaşlığına, farklı hukukî beklentilere sahip ve uluslararası sermaye akışlarının bir parçası olan iki bireyi içermektedir. Sözleşmenin bir Kıta Avrupası hukuk sisteminin (Almanya) standart bir uygulaması olması ve bir Alman noter tarafından düzenlenmesi, İngiliz mahkemesini bu yabancı unsuru göz ardı edemeyeceği bir konuma getirmiştir. Sonuç olarak, bireylerin ve sermayenin artan uluslararası hareketliliği, İngiliz aile hukukunun katı ve esnek olmayan yapısını zorlamış ve onu diğer hukuk sistemlerinin mantığını anlamaya ve onlarla diyalog kurmaya mecbur bırakmıştır. Bu, hukukun toplumsal ve ekonomik gerçeklikleri kaçınılmaz olarak takip etme zorunluluğunun somut bir örneğidir. Dava hakkında ayrıntılı bilgi ve değerlendirmeler için bkz. Sanders, “Private Autonomy and Marital Property Agreements”, 573-574. Ayrıca 20 Ekim 2010 tarihli karar için bkz. https://supremecourt.uk/uploads/uksc_2009_0031_judgment_db72197d25.pdf. Erişim Tarihi: Eylül 10, 2025.

⁸ Talpis, “Equitable Distribution of Matrimonial Property in Private International Law”, 64-102.

⁹ İngiltere, ABD ve Kanada’da konunun nasıl düzenlendiği konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Talpis, “Equitable Distribution of Matrimonial Property in Private International Law”, 66 vd.

Civil law sistemindeki yasal mal rejimi ile *common law* sistemindeki hakka-niyete uygun paylaşım yaklaşımı esasen emredici düzenlemeler değildir. Eşler, evlilik öncesi, evlilik sırasında ya da sonrasında evlilik sözleşmesi akdederek ölüm veya boşanma hâlinde malların nasıl paylaşılacağına ilişkin kurallar belirleyebilir. Örneğin, eşler *civil law* sistemini benimsemiş bir devlette yasal mal rejimi dışında bir mal rejimini veya *common law* sistemini benimsemiş bir devlette hakkaniyet ilkesinin işlevsel eşdeğerini benimsemekte özgürdür¹⁰.

II. YABANCI UNSURLU MAL REJİMLERİNE UYGULANACAK HUKUKUN TESPİTİ VE KAMU DÜZENİ MÜDAHALESİ

A. UYGULANACAK HUKUKUN TESPİTİ

1. *Civil Law* Yaklaşımı ve Avrupa Birliği Konseyi Düzenlemesi

a. *Civil Law* Yaklaşımı

Civil law sisteminde mal rejimine uygulanacak hukuk konusunda eşler seçim hakkını haizdir. Ancak bu seçim sınırsız değil, sınırlı bir seçimdir. Dolayısıyla eşler *common law* sisteminde olduğu gibi istedikleri herhangi bir yer hukukunu seçme veya böyle bir hukuk seçmeden doğrudan sahip oldukları malların tabi olacağı kuralları belirleme imkanına sahip olmayıp, kanunla belirlenen sınırlı sayıdaki (*numerus clauses*) hukuklardan birini seçebilir. Bu sözleşmenin bağlayıcı olabilmesi için ilgili mevzuatta yer alan şekil şartlarına uygun akdedilmiş olması gerekmektedir. Eşlerin mal rejimine uygulanacak hukuku seçmemiş olması hâlinde objektif bağlama kurallarına gidilir. Objektif bağlama kurallarında da *civil law* ile *common law* sistemini benimsemiş devletlerin düzenlemelerinde farklılıklar bulunmaktadır. *Civil law* sisteminde objektif bağlama noktası tespit edilirken kural olarak malların niteliği dikkate alınmamakta hem taşınır hem taşınmaz mallara bir bütün hâlinde -tek bir hukuk- uygulanmakta ve buna doktrinde “*malların birliği ilkesi*” denilmektedir¹¹.

b. Avrupa Birliği Konseyi Düzenlemesi

Avrupa Birliği Konseyi 24 Haziran 2016 tarihinde sınır ötesi mal rejimi uyuşmazlıkları konusunda iki düzenleme kabul etmiştir. Bu düzenlemelerden ilki konumuz olan evli eşlere yönelik 2016/1103 sayılı Evli Eşlerin Mal Rejimlerine İlişkin Meselelerde Milletlerarası Yetki, Uygulanacak Hukuk ile Kararların Tanınması ve Tenfizi Hakkında Gelişmiş İşbirliği Uygulamasına Dair Tüzük¹²;

¹⁰ Talpis, “Equitable Distribution of Matrimonial Property in Private International Law”, 71.

¹¹ Stegman, Michael J., “Community Property for Separate Property Lawyers: The Problem of the Itinerant Couple”, *Estate Planning Conference on Wealth Transfer*, Columbus, Ohio, June 2012, 13; Gizem Ersen Perçin, *Milletlerarası Özel Hukuk Bakımından Mal Rejimleri*, (İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2014), 98.

¹² OJ: 08.07.2016, Implementing Enhanced Cooperation in the Area of Jurisdiction, Applicable Law and the Recognition and Enforcement of Decisions in Matters of Matrimonial Property Regimes:

diğeri ise kayıtlı birliktelik kurmuş çiftlere yönelik 2016/1104 sayılı Kayıtlı Birlikteliklerin Malvarlığına İlişkin Hususlarda Yetki, Uygulanacak Hukuk ile Kararların Tanınması ve Tenfizi Hakkında Gelişmiş İşbirliği Uygulamasına Dair Tüzüktür¹³.

Konumuz olan evli eşlere ilişkin Tüzük davalının katılımcı bir üye devlette ikamet edip etmediğine bakılmaksızın uygulanır. Her ne kadar Tüzükte yabancı unsurlu mal rejimi uyuşmazlıklarında yetkili mahkeme¹⁴, konuya ilişkin kararların tanınması ve tenfizi gibi meselelere yer verilmiş olsa da bu çalışmayı sınırlandırabilmek adına sadece yabancı unsurlu mal rejimlerinde uygulanacak hukuk konusu ele alınmıştır.

Yabancı unsurlu mal rejimlerine uygulanacak hukuk meselesi Tüzüğün 21 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Tüzüğün 21. maddesine göre¹⁵ uygulanacak hukuk, eşlerin evlilik mal rejimi kapsamındaki tüm mallarına, mallar nerede olursa olsun uygulanır. Ayrıca Tüzüğün “*Uygulanacak Hukukun Seçimi*” başlıklı 22. maddesi sınırlı bir hukuk seçimi olanağı tanımıştır. Bu maddeye göre, eşler veya müstakbel eşler, evlilik mal rejimlerine uygulanacak hukuku seçebilir veya değiştirebilir. Seçilen bu hukuk, sözleşmenin imzalandığı tarihte eşlerin veya müstakbel eşlerin veya bunlardan birinin daimî ikametgahının bulunduğu yer hukuku veya sözleşmenin imzalandığı tarihte eşlerden birinin veya müstakbel eşin milli hukuku olabilir. Eşler aksini kararlaştırmadıkça, evlilik sırasında evlilik mal rejimine uygulanacak hukukta yapılan bir değişiklik geçmişe etki etmez. Ayrıca böyle bir değişiklik üçüncü kişilerin haklarını da etkilemez. Eşlerin yabancı unsurlu mal rejimine uygulanacak hukuku seçmediği durumlarda Tüzüğün 26. maddesi objektif bağlama kuralı benimsemiştir. Bu maddeye göre, mal rejimine uygulanacak hukuka ilişkin sözleşme yapılmamış olması hâlinde, eşlerin evlendikten sonraki ilk müşterek mutat mesken hukuku, bunun bulunmaması hâlinde

<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/1103/oj/eng>: Erişim Tarihi: Eylül 9, 2025. Bundan böyle “Tüzük” olarak anılacaktır.

¹³ OJ: 08.07.2016, *Implementing Enhanced Cooperation in the Area of Jurisdiction Applicable Law and the Recognition and Enforcement of Decisions in Matters of the Property Consequences of Registered Partnerships*: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1104&from=EN>: Erişim Tarihi: Eylül 3, 2025. Düzenleme hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Necla Öztürk, Güven Yazar ve Şule Arslan, “Avrupa Birliği Konseyi 2016/1104 Sayılı Tüzük Hükümleri Çerçevesinde Kayıtlı Birliktelik Kurmuş Çiftlerin Malvarlığına Uygulanacak Hukuk, Yetkili Mahkeme ve Tanıma-Tenfiz Meseleleri”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8, S. 2 (2017): 1-20.

¹⁴ Boşanma (veya yasal ayrılık ya da evliliğin iptali) başvurusu durumunda, Brüksel IIa uyarınca boşanma başvurusu hakkında karar verme yetkisine sahip devletin mahkemeleri yetkili olacaktır. Ancak bazı durumlarda, bu yargı yetkisinin yoğunlaşması otomatik olmayıp, eşler arasında muatabakata varılması gerekmektedir: Tüzük m.5. Ayrıca Tüzüğün 6. ve 7. maddelerinde, boşanma, ayrılık veya eşin ölümü dışında ortaya çıkan mal rejimi uyuşmazlıklarında taraflara yetkili mahkemeyi seçme konusunda belirli bir özgürlük tanındığı görülmektedir.

¹⁵ Tüzüğün 21. maddesi uygulanacak hukukun tekliğini amaçlamaktadır. Buna göre, m.22 veya m.26 uyarınca evlilik mal rejimine uygulanacak hukuk, malların nerede bulunduğu bakılmaksızın, bu rejime giren tüm mallara uygulanır.

eşlerin evlendiği andaki müşterek millî hukuku, bunun da bulunmaması durumunda eşlerin evlilik andaki, tüm koşullar dikkate alınarak, birlikte en sıkı ilişki hâlinde oldukları ülke hukuku uygulanır. Eşler, evlendikleri anda birden fazla müşterek milli hukuka sahipse bu halde yalnızca 1. fıkranın (a) ve (c) bentleri uygulanır. Aynı maddeye göre istisnai hallerde¹⁶ ve eşlerden birinin başvurusu üzerine, yetkili mahkeme, belirlenen yetkili hukuk dışında başka bir devletin hukukunu da uygulayabilir.

2. Common Law Yaklaşımı

Common Law hukuk sisteminde, eşler mal rejimine uygulanacak hukuku belirleme yetkisine sahiptir. Bu yetkinin kökeni Amerikan hukukunda daha erken dönemlere uzanmakla birlikte, İngiliz hukukunda bu alandaki gelişmeler yakın tarihlerde görülmüştür¹⁷. ABD ve İngiliz hukuklarında eşler, mal rejimine uygulanacak hukuku seçebilecekleri gibi, hukuk seçimi yapmadan da mallarının tabi olacağı kuralları ve bu mallar üzerindeki haklarını doğrudan belirleyebilirler¹⁸.

Common Law sisteminde eşlerin herhangi bir hukuk seçiminde bulunmaması durumunda, mal rejimine uygulanacak hukukun tespitini sağlayan objektif bağlama kurallarına bakıldığında taşınır/taşınmaz mal ayrımı yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla bu sistemde malın taşınır mal veya taşınmaz mal olmasına göre uygulanacak hukuk farklılık göstermektedir. Geleneksel olarak taşınır ve taşınmaz mal ayrımına giden ve ikili bir yaklaşım benimseyen *Common Law* sisteminde taşınmaz mallara “malın bulunduğu yer hukuku- *lex rei sitae*”, taşınır mallara ise malın edinildiği andaki yerleşim yeri hukukunun uygulandığı söylenebilir¹⁹. Bu yaklaşım malların paylaşımında birliği ve bütünlüğü bozduğu ve değişebilirlik ilkesi benimsendiği -yani eşler yerleşim yerini değiştirdiğinde uygulanacak hukukun da değişmesine neden olduğu için- tartışmaya açıktır.

3. Türk Hukukunda Durum

Türk milletlerarası özel hukukunda mal rejimine uygulanacak hukuk MÖHUK’un 15. maddesinde düzenlenmiştir. Hükmün ilk fıkrasında, “*evlilik malları hakkında eşler evlenme anındaki mutad mesken veya milli hukuklarından birini açık olarak seçebilirler; böyle bir seçimin yapılmamış olması hâlinde evlilik malları hakkında eşlerin evlenme anındaki müşterek millî hukuku, bulunma-*

¹⁶ (a) eşlerin son ortak bulunması ikametgahlarının, 1. fıkranın (a) bendi uyarınca belirlenen Devletten önemli ölçüde daha uzun bir süre bu diğer Devlette bulunması ve (b) her iki tarafın da mal ilişkilerini düzenlerken veya planlarken bu diğer Devletin kanunlarına dayanması.

¹⁷ Ersen Perçin, *Milletlerarası Özel Hukuk Bakımından Mal Rejimleri*, 255.

¹⁸ Ersen Perçin, *Milletlerarası Özel Hukuk Bakımından Mal Rejimleri*, 255.

¹⁹ Ersen Perçin, *Milletlerarası Özel Hukuk Bakımından Mal Rejimleri*, 254. Bu durum, özellikle bir mal ayrılığı eyaletinden mal ortaklığı eyaletine taşınan eşler için ABD’de *Hughes v. Hughes* gibi davalarda görülen karmaşık sorunlara yol açmıştır: <https://law.justia.com/cases/new-mexico/supreme-court/1978/10480-0.html>. Erişim Tarihi: Eylül 9, 2025.

ması hâlinde evlenme anındaki müşterek mutad mesken hukuku, bunun da bulunmaması hâlinde Türk hukuku uygulanır” denilmek suretiyle basamaklı bir sistem benimsenmiş ve sübjektif kıstas²⁰ birinci basamakta esas alınarak eşlere sınırlı bir irade muhtariyeti tanınmıştır. Görüldüğü gibi, yabancı unsurlu mal rejimlerine ilişkin uyuşmazlıklarda hangi hukukun uygulanacağı tespit edilirken öncelikle eşlerin mal rejimi konusunda hukuk seçimi yapıp yapmadıkları önem arz etmektedir²¹. Burada bahsedilen eşlerin maddî hukuk anlamında mal rejimi tercihinine ilişkin bir sözleşme olmayıp, mal rejimi konusunda hangi hukukun uygulanacağına ilişkin bir sözleşmedir. Eşlerin hukuk seçimi yapmamaları hâlinde objektif²² bağlama kuralları vasıtasıyla uygulanacak hukuk tespit edilecektir²³.

Türk hukukunda MÖHUK’un 15. maddesi ile *civil law* geleneğine uygun bir düzenleme benimsendiğini söylemek yerinde olacaktır. Bu düzenlemenin temel özellikleri şu şekilde özetlenebilir: Kural olarak, eşlerin tüm malvarlığı (taşınır ve taşınmaz mallar) tek bir hukuka tabidir. Ancak Türk hukukunda MÖHUK’un 15. maddesinin 2. fıkrası “*Malların tasfiyesinde, taşınmazlar için bulundukları ülke hukuku uygulanır*” hükmüyle bu ilkeye tartışmalı ve sorunlu bir istisna getirmiştir. 15. maddenin 1. fıkrası ile genel bir kural getirilmişken 2. fıkra ile bir istisnaya hükmedilmiş ve evlilik mallarının tasfiyesinde taşınır-taşınmaz mal ayrımı yapılmıştır.

²⁰ Sübjektif kıstas; tarafların iradesiyle herhangi bir hukukun ilgili hukukî iş veya ilişkiye bağımsız olarak uygulanmasıdır: Nihal Uluocak, *Kanunlar İhtilâfı (Yasama Yetkisi Kuralları)*, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1971, 140 vd.; Vedat Raşit Seviğ, *Kanunlar İhtilâfı Yasama ve Yargılama Çatışmaları*, (İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1974), 128; Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk*, (İstanbul: Beta Yayınevi, 2021), 317 vd.; Erdoğan Göğçer, *Kanunlar İhtilâfı - İçtihatlar Açısından Bağlama Kuralları*, (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1973), 179 vd.; Hacı Can ve Ali Gümrah Toker, *Milletlerarası Özel Hukuk*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2016), 266 vd.; Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman-Fıganmeşe, *Milletlerarası Özel Hukuk* (İstanbul: Beta Yayınevi, 2021), 264; Gülin Güngör, *Türk Milletlerarası Özel Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2021), 80.

²¹ Ebru Şensöz, “27.11.2007 tarih ve 5718 sayılı MÖHUK Uyarınca Yabancılik Unsuru Taşıyan Evlilik Mallarına İlişkin İhtilaflarda Uygulanacak Hukuk”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 8, S. 16 (2009), 179.

²² Objektif kıstasın esas alınması hâlinde taraf iradesinden ziyade bazı objektif kriterler göz önünde bulundurulur ve tarafların niyeti dikkate alınmaksızın en uygun hukuk bireysel menfaatler yerine toplumsal menfaatler göz önünde bulundurularak tespit edilir. Objektif kıstasın sözleşmeye uygulanacak hukuk konusundaki kullanımı için bkz. Bilgin Tiryakioğlu, *Taşınır Mallara İlişkin Milletlerarası Unsurlu Satım Akitlerine Uygulanacak Hukuk*, (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1996), 18; Çelikel ve Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 373; Uluocak, *Kanunlar İhtilâfı (Yasama Yetkisi Kuralları)*, 144 vd.; Ergin Nomer, *Devletler Hususî Hukuku* (İstanbul: Beta Yayınevi, 2021), 333 vd.; Can ve Toker, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 273 vd.; Şanlı, Esen ve Ataman-Fıganmeşe, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 280 vd.

²³ Çelikel ve Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 72-73; Nomer, *Devletler Hususî Hukuku*, 263; Can ve Toker, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 81-82; Gülören Tekinalp, *Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama ve Usul Hukuku Kuralları*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2020), 162; Sibel Özel, Mustafa Erkan, Hatice Selin Pürselim ve Hüseyin Akif Karaca, *Milletlerarası Özel Hukuk*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2024), 267-268; Güngör, *Türk Milletlerarası Özel Hukuku*, 150-151.

Türk hukukunda benimsenen bu yaklaşım, Türkiye'nin taraf olmadığı 1978 tarihli Lahey Mal Rejimleri Sözleşmesi²⁴ ve Avrupa Birliği Konseyi 2016/1103 sayılı Tüzüğü gibi modern uluslararası düzenlemelerden ayrılmaktadır. Nitekim bu düzenlemeler, daha geniş irade muhtariyeti, uygulanacak hukukta mutata meskene öncelik verilmesi, rejimin bütünlüğünün korunması ve daha esnek bir değişebilirlik (*mutability*) ilkesini benimseyerek hukukî güvenliği artırmayı hedeflemektedir.

B. KAMU DÜZENİ MÜDAHALESİ

Objektif veya subjektif bağlama kuralları ile belirlenen evlilik malları statüsünün yabancı bir ülkenin hukuku olması hâlinde, bu hukukun olaya uygulanan hükümleri, mahkemenin mensup olduğu ülkenin kamu düzenini açıkça ihlâl ediyorsa söz konusu hükümler uygulanmayacaktır. Uygulanacak hukukun Türk kamu düzenine açıkça aykırı olup olmadığını takdir edecek olan hâkimdir. Takdir hakkını kullanan hâkim, yabancı hukukun uygulanmasının sonuçlarının açıkça ve tahammül edilmez bir şekilde kamu düzenine aykırılığını araştırırken, kamu düzeninin istisnâî nitelikte olduğunu ve mahkemenin mensup olduğu ülkenin emredici hükümlerine aykırılığın her zaman kamu düzeni müdahalesi ile karşılaşmayacağını da göz ardı etmemelidir²⁵.

Evlilik malları konusunda, kamu düzeni müdahalesi, uygulanacak hukukun, cinslerin eşitliği ilkesine aykırı hükümler içermesi ya da eşler arasında etnik köken, din gibi nedenlerle ayrımcılık yapması hâlinde ortaya çıkabilir. Örneğin, yabancı unsurlu ilişkilerde evlilik mallarına uygulanacak hukuk, evlilik mal rejiminin sona ermesi hâlinde, kadının herhangi bir mal almasını yasaklayan hükümler içeriyorsa, bu kuralın kamu düzeninin müdahalesi ile karşılaşması, olayın Türkiye ile ilgisi olduğu ölçüde kuvvetli bir ihtimaldir. Zira Türk hukukunda kadın ve erkeğin eşitliği Anayasanın 10. maddesi ile teminat altındadır ve Anayasanın 41. maddesi uyarınca toplumun temeli olan aile, eşler arasındaki eşitlik temeline dayanır.

²⁴ Sözleşme metni için bkz. <https://assets.hcch.net/docs/3fccda38-481c-4bf1-b41b-b07fc5346654.pdf>; Erişim Tarihi: Eylül 20, 2025.

²⁵ Kamu düzeni konusunda bilgi için bkz. Yılmaz Altuğ, "Amme İntizamı ve Tesirleri (Bir Özet)", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* 27, S. 3 (1972): 385; Gündüz Ökçün, *Devletler Hususi Hukukunun Kaynakları ve Kamu Düzeni*, (Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1967), 14; Uluocak, *Kanunlar İhtilâfı (Yasama Yetkisi Kuralları)*, 214 vd.; Göğçer, *Kanunlar İhtilâfı - İçtihatlar Açısından Bağlama Kuralları*, 14; Çelikel ve Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 140; Nomer, *Devletler Hususi Hukuku*, 161 vd.; Şanlı, Esen ve Ataman-Figanmeşe, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 82; Cemile Demir Gökyayla, *Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizde Kamu Düzeni*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2001), 24; Umut Işıl Mutlu, *Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeninin Etkisi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2003, 20 vd.; Ali Özdemir, "Kamu Düzeni ve Kamu Güvenliği Kavramlarına Analitik Bir Yaklaşım", *International Journal of Legal Progress* 2, S. 2 (2016): 82 vd.; Seviğ, *Kanunlar İhtilâfı Yasama ve Yargılama Çatışmaları*, 160; Can ve Toker, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 139 vd.; Tekinalp, *Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama ve Usul Hukuku Kuralları*, 44-45; Özel, Erkan, Pürselim ve Karaca, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 120 vd.; Güngör, *Türk Milletlerarası Özel Hukuku*, 106 vd.

Kamu düzeni müdahalesi, yetkili kılınan yabancı hukukun uygulanmasının, Türkiye'nin temel adalet anlayışına, anayasal ilkelerine ve temel hak ve özgürlüklerine "açıkça aykırı" olması hâlinde, bu kuralın uygulanmasını engelleyen istisnai bir mekanizmadır.

III. UYGULAMADA KARŞILAŞILAN BAZI SORUNLAR

A. EŞLERİN MEHİR SÖZLEŞMESİ AKDETMİŞ OLMASI

1. Mehir Tanımı ve Hukukî Niteliği

Mehir, kocanın evlilik sözleşmesinin geçerli olarak kurulmasıyla birlikte, karısına vermekle yükümlü olduğu bir miktar para, mal veya menfaati ifade etmek için kullanılmaktadır²⁶. Bu nedenle mehir vadinin nikah sırasında yapılması gerekmekte olup evliliğin kurulması sonrasında yapılması mümkün değildir²⁷. İslam hukuku uyarınca taraflar mehir verilmeyeceğini kararlaştırsalar dahi, kadın evlilik akdinin kurulmasıyla birlikte mehre hak kazanır ve mehrin miktarın belirlenmesinde kıyas usulü uygulanır²⁸. Mehir kurumu İslam hukuku kapsamında tercih edilen bir uygulama olup İslam hukukunun uygulandığı ülkelerde düzenlenmekte diğer ülkelerde ise uygulamada farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır²⁹. Hukuk sistemlerinde mehir sözleşmesi düzenlenmeyen devletlerde ortaya çıkan sorunlar ilgili ülkenin mehir sözleşmelerini düzenleyiş biçimine göre çözdüğü belirtilmektedir³⁰.

Türk pozitif hukukunda mehir, artık kanundan doğan bir borç değil, yalnızca tarafların karşılıklı irade beyanına dayanan bir sözleşme konusu olarak kabul edilmektedir³¹. Doktrinde mehrin hukukî niteliği hususunda görüş birliği bulunmamaktadır. Dolayısıyla İslâm hukukundaki gibi kendiliğinden doğan bir "mehir-i misil" hakkı bulunmamaktadır. Doktrinde, peşin verilen "mehri muac-

²⁶ Halil Cin ve Ahmet Akgündüz, *Türk Hukuk Tarihi, Cilt 2*, (Konya: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1989), 83-84; Seda İrem Çakırca, "Mehir Sözleşmesinin Hukuki Niteliği", *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9, S. 121-122 (2014): 89 vd.; Halil Cin, "İslam Hukukunda Mehir", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 29, S. 1-2 (1972): 199.

²⁷ Hatice Selin Pürselim Arning, "Türk ve Alman Milletlerarası Özel Hukuklarında Mehir Kavramının Vasıflandırılması", *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni* 33, S. 2 (2016): 138.

²⁸ Mehrin bu şekilde kıyasen belirlenmesi hâlinde hak kazanma ile zimmete geçme arasında ayırım yapılmaktadır. Mehrin kadının zimmetine geçmesi için zıfâf, sahih halvet olmalı veya bundan önce taraflardan biri vefat etmelidir. M. Akif Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, (İstanbul: Beta Yayınevi, 2012), 284.

²⁹ Çakırca, "Mehir Sözleşmesinin Hukuki Niteliği", 89. Örneğin mehrin asgari sınırı konusunda mezhepler arasında farklı görüşler bulunmaktadır. Hanefi mezhebi bakımından on dirhem asgari sınır kabul edilirken Maliki mezhebinde üç dirhem gümüş bu sınırı oluşturmaktadır. Konu hakkında bkz. Ahmet Akgündüz, *İslam ve Osmanlı Hukûku Külliyyâtı, Özel Hukuk-I, 2. Cild*, (İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı, 2012), 258.

³⁰ Çakırca, "Mehir Sözleşmesinin Hukuki Niteliği", 89.

³¹ Hüseyin Hatemi, *Hukuka ve Ahlâka Aykırılık Kavramı ve Sonuçları (Özellikle BK m.65)*, (İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1976), 281.

cel” çoğunlukla elden bağışlama olarak kabul edilmektedir³². Benzer bir yönde görüşe göre, mehir bağışlama vaadi niteliği taşıması hâlinde anlaşma bağışlama vaadi olarak kabul edilmelidir³³. Bu görüşe göre, mehir anlaşmasının sebebi talak usulüyle boşanma ise sözleşme kamu düzenine aykırılık nedeniyle geçersiz olacaktır³⁴. Mehir anlaşması evlenme şartıyla yapılmışsa geciktirici şarta bağlı bağışlama söz konusu olacak, taraflar nişanlı ise ve nişan bozulursa şart gerçekleşmediğinden mehir geri istenecektir³⁵. Nikahın yapılması hâlinde ise şart gerçekleştiği için mehir bağışlama olarak nitelendirilecektir³⁶. Buna karşılık, ertelenmiş mehri müeccelin niteliği konusunda farklı yaklaşımlar vardır. Bir görüş, mehri müecceli boşanmanın fer’î sonucu olarak değerlendirip hâkimin onayına bağlı olduğunu savunmaktadır³⁷. Ancak, hâkimin olumsuz kararının yalnızca borcun vadesini etkileyeceği, sözleşmeyi geçersiz kılmayacağı belirtilmektedir³⁸. Diğer görüşe göre ise mehri müeccel, TMK’nın 193. maddesi uyarınca, eşlerin sözleşme özgürlüğü çerçevesinde yaptıkları bir bağışlama vaadi sözleşmesidir³⁹. Doktrinde bir görüş, mehrin yalnızca bir bağışlama ilişkisi olarak değil, İslam hukukundan kaynaklanan özgün bir aile hukuku kurumu olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır⁴⁰.

Yargıtay, bu tür uyuşmazlıkları genellikle İçtihadı Birleştirme Kararı⁴¹ doğrultusunda çözmekte ve mehir sözleşmelerini bağışlama akdi kapsamında nite-

³² Hatemi, *Hukuka ve Ahlâka Aykırılık Kavramı ve Sonuçları (Özellikle BK m.65)*, 319; Ayşe Nur Kılınç ve Ahmet Kılınç, “Mehrin Türk Pozitif Hukuku Açısından Yeniden Değerlendirilmesi Gerekliliği”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10, S. 1, (2019): 108.

³³ Bilge Öztan, “Resmi Nikahtan Sonra Yapılan Mehir Anlaşması Geçerli Midir?”, *Prof. Dr. Ali Bozer’e Armağan, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü*, Ankara 1998, 393, 397.

³⁴ Öztan, “Resmi Nikahtan Sonra Yapılan Mehir Anlaşması Geçerli Midir?”, 397.

³⁵ Hatemi, *Hukuka ve Ahlâka Aykırılık Kavramı ve Sonuçları (Özellikle BK m.65)*, 319; Öztan, “Resmi Nikahtan Sonra Yapılan Mehir Anlaşması Geçerli Midir?”, 395.

³⁶ Öztan, “Resmi Nikahtan Sonra Yapılan Mehir Anlaşması Geçerli Midir?”, 395.

³⁷ Hüseyin Hatemi ve Burcu Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014), 131; Safa Reisoğlu, “Mihri Müeccele Muteallik 2.12.1959 tarihli Tevhidi İçtihad Kararı Hakkında (1)”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 3, (1960): 81-82; Kılınç ve Kılınç, “Mehrin Türk Pozitif Hukuku Açısından Yeniden Değerlendirilmesi Gerekliliği”, 110.

³⁸ Reisoğlu, “Mihri Müeccele Muteallik 2.12.1959 tarihli Tevhidi İçtihad Kararı Hakkında (1)”, 82.

³⁹ Öztan, “Resmî Nikâhtan Sonra Yapılan Mehir Anlaşması Geçerli midir?”, 393; Çakırca, “Mehir Sözleşmesinin Hukuki Niteliği”, 108.

⁴⁰ Muhterem Dilbirliği, “Alman Mahkeme Kararlarındaki Mehir’in Değerlendirilmesi”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 8, S. 31 (2017): 577-582.

⁴¹ Türk hukukunda mehir sözleşmelerinin yargı kararlarına konu olmasının ilk nedeni Osmanlı Devleti’nde İslam hukuku kuralları uygulanırken Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasıyla birlikte farklı bir hukuk sisteminin kabul edilmesi ancak uygulamada İslam hukuku kurallarının uygulanmaya devam edilmesidir. İkincisi ise Osmanlı döneminde Şer’î hukuk çerçevesinde yapılan evliliklerde kararlaştırılan mehir alacaklarının, TMK’nın yürürlüğe girmesinden sonra talep edilip edilemeyeceği sorunudur. Konuya ilişkin olarak Yargıtay 2. Hukuk Dairesi’nin 28 Nisan 1935 tarihli ve 1166/1000 sayılı kararında, Osmanlı döneminde yapılan bir evlilikte taraflar arasında kararlaştırılan mehrin, TMK yürürlüğe girdikten sonra da geçerliliğini koruduğu kabul edilmiş ve mehrin

lendirmektedir. Yargıtay 05.10.2011 tarihli kararında, boşanmış bir erkeğin ikinci eşine mehir olarak taşınmaz mal devretmesi üzerine ilk eş ve çocuklarının “muvazaalı işlem” iddiasıyla açtığı davayı değerlendirmiştir⁴². Yargıtay, mehrin TMK’ya göre yasaklanmış bir ilişki olmadığını ve “*mehr-i müeccelin ileriye yönelik bir bağışlama vaadi*” olarak geçerli olduğunu belirtmiştir. Bu kapsamda, taşınmaz malın mehir olarak devredilmesi, mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yapılmış sayılmamış, işlemin geçerliliği korunmuştur. Bir diğer kararda, kadının ağır kusurlu davranışı nedeniyle mehir talebinde bulunamayacağı sonucuna varılmıştır⁴³. Kararda, bağışlama vaaadinin (BK’nın 238. maddesi) yazılı şekilde yapılması gerektiği, üçüncü kişi (örneğin kayınpeder) tarafından verilen mehir taahhütlerinin de aynı hükme tabi olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, bağışlayanın dönme hakkı (BK’nın 244. maddesinin 2. fıkrası) uyarınca, kadının aile yükümlülüklerine önemli ölçüde aykırı davranması hâlinde bağışlamadan rücu edilebileceği belirtilmiştir.

Yargıtay istikrarlı olarak verdiği kararlarda⁴⁴, mehir sözleşmesini bağışlama hukuku çerçevesinde değerlendirilmekte⁴⁵ adı yazılı şekilde yapılmış mehir senet-

ödenmesine hükmedilmiştir. Ancak 2 Haziran 1959 tarihli ve 2984/2385 sayılı Yargıtay kararı ile aksi yönde bir görüş benimsenmiş; mehrin, kamu düzenine aykırılık oluşturacağı gerekçesiyle talebin reddine karar verilmiştir. Böylece Yüksek Mahkeme, önceki içtihadından ayrılarak mehrin hukuk düzeninde geçerli bir borç doğurmayacağı yönünde görüşü kabul etmiştir. Bu iki karar arasındaki çelişkinin giderilmesi amacıyla konu İçtihadı Birleştirme Kurulu’nun önüne taşınmış ve 2 Aralık 1959 tarihli, 14/30 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı ile uyumsuzluk çözümü kavuşturulmuştur. Kurul, Osmanlı döneminde yapılan evliliklerde kararlaştırılan mehrin, yeni hukuk düzeninde de kadın lehine mütesep bir alacak hakkı oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır. Kararda, mehrin talak tazminatı veya kamu düzenine aykırı bir edim olarak değerlendirilemeyeceği; bunun yerine, ifası ertelenmiş bir borç ilişkisi niteliği taşıdığı belirtilmiştir. Böylece Yargıtay, mehrin Türk Medeni Kanunu’na aykırı olmadığı, zira nikâh sırasında taraflardan birinin diğerine mal veya para vermesinin yasaklanmadığı görüşünü benimsemiştir.

⁴² Yargıtay 1. HD, 05.10.2011, E. 2011/8161, K. 2011/9851.

⁴³ Yargıtay 4. HD, 18.02.1985, E. 1984/09153, K. 1985/01223.

⁴⁴ Yargıtay 27.05.2009 tarihli kararında, erkek tarafından eşine mehir olarak gayrimenkul hissesi devredilmesi konusu ele alınmıştır. Davacılar, bu işlemin saklı payı zedelemeye kastıyla yapıldığını ileri sürmüş; ancak Yargıtay, devrin mehir senedine dayalı bir bağışlama olduğunu, bu nedenle tenkis davası koşullarının oluşmadığını karara bağlamıştır. Yargıtay 1. HD, 27.05.2009, E. 2009/4577, K. 2009/6090. Benzer yönde verilen bir kararda, mehir amacıyla yapılan gayrimenkul devrinin muvazaalı işlem olarak değerlendirilemeyeceği, mehir sözleşmelerinin bugün de geçerli olduğu ve mehr-i müeccelin yazılı şekilde yapılmış bağışlama vaadi olduğu yönünde hüküm kurulmuştur. Yargıtay 1. HD, 13.10.2011, E. 2011/8023, K. 2011/10250.

⁴⁵ Yargıtayın mehir sözleşmelerini bağışlama vaadi olarak nitelendiren yaklaşımı doktrinde eleştirilmiştir. Zira İslâm hukukundaki mehir kurumu ile Türk Borçlar Kanununda düzenlenen bağışlama ilişkisi, şekil, konu, miktar, vade ve geri alma bakımından önemli farklılıklar taşımaktadır. Örneğin İslâm hukukunda mehir herhangi bir şekil şartına tabi değilken, Türk hukukunda bağışlama sözü verme en az adı yazılı şekilde yapılmalıdır. Ayrıca İslâm hukukunda bazı mallar mehir konusu olamazken, Türk hukukunda bağışlama konusu bakımından böyle bir sınırlama bulunmamaktadır. Mehrin asgarî miktarına ilişkin kurallar, bağışlamada mevcut değildir. Vade bakımından da iki sistem arasında farklılık vardır: İslâm hukukunda kocanın ölümüyle mehir borcu muaccel hale gelirken, Türk hukukunda vade gelmeden borç muaccel olmamaktadır. İslâm hukukunda zıfzaf veya halvet gerçekleştiğinde mehir kesinleşirken, Türk hukukunda bu durumun bağışlamaya et-

leri geçerli kabul edilmekte, bu nedenle iade talepleri genellikle reddedilmektedir. Özellikle taşınmaz malın mehir olarak devredildiği hâllerde, tapuda tescil işlemi gerçekleştiğinde kadın mülkiyeti kazanmakta ve işlemin bağışlama ya da satış olarak görünmesi, devrin geçerliliğini etkilememektedir. Buna karşın doktrinde, mehrin “eksik borç” olarak düzenlenmesinin daha uygun olacağını ifade edilmektedir⁴⁶. Bu doğrultuda mehrin, yalnızca tarafların irade beyanlarıyla kurulabileceği ve ancak Türk Borçlar Kanununun bağışlama hükümleri çerçevesinde geçerli sayılabileceği; mehir ve bağışlama arasındaki farklar göz önüne alındığında, iki kurum arasında sadece ortak yönleri ve emredici hukuk kurallarına aykırı olmayan unsurlar bakımından bağlantı kurulabileceği belirtilmekte ve bağışlamanın emredici kurallarının mehrin kuralları ile bertaraf edilemeyeceği savunulmaktadır⁴⁷.

Görüldüğü üzere mehir sözleşmesinin hukukî niteliği konusunda esasen, bağışlama vaadi/sözleşmesi, İslam hukukundan kaynaklanan kendine özgü bir aile hukuku sözleşmesi ve eksik borç olmak üzere farklı yönde görüşler bulunmakta olup Yargıtay uygulamasında bu sözleşmenin hukukî niteliği bağışlama olarak kabul edilmektedir. Kanaatimizce, mehir sözleşmesinin Türk hukukundaki hukukî niteliği, ne tamamen bir bağışlama vaadi olarak ne İslâm hukukundan devralınmış bağımsız bir aile hukuku kurumu olarak tanımlanabilir. Zira mehir, tarafların iradelerine dayanmakla birlikte sosyal ve ahlaki bir yükümlülük niteliği taşımaktadır. Bu nedenle, mehrin hukukî niteliğinin “eksik borç” olarak kabul edilmesinin daha isabetli olduğu kanaatindeyiz. Böyle bir nitelendirme, Yargıtay içtihatlarının benimsediği sözleşmesel geçerliliği korurken mehrin İslâm hukukundaki koruma ve dengeleme amacını da göz ardı etmemektedir. Bu yönüyle mehir, eşler arasında doğrudan bağışlama hükümlerine tâbi olmayan; fakat ifa edilmesi hâlinde geçerlilik kazanan, *sui generis* bir borç ilişkisi olarak değerlendirilebilecektir.

2. Eşler Arasında Mehr Sözleşmesinin Bulunmasının Uygulanacak Hukuk Bakımından Değerlendirilmesi

Mehrin Türk pozitif hukukundaki niteliği konusundan sonra çalışma konumuz olan ve uygulamada sıklıkla karşılaşılan yabancı unsurlu mehir sözleşmelerinin nasıl vasıflandırılacağı ve böyle bir sözleşmenin varlığı hâlinde hangi hukukun uygulanacağı meselesinin de tartışılması gerekmektedir.

kisi yoktur. Geri alma bakımından da farklılıklar vardır. İslâm hukukunda zıfâ sonrası mehir iade edilemezken, Türk hukukunda kanunda öngörülen sebeplerin varlığı hâlinde bağışlama geri alınabilir: Cin, “İslâm Hukukunda Mehr”, 225; Kılınç ve Kılınç, “Mehr in Türk Pozitif Hukuku Açısından Yeniden Değerlendirilmesi Gerekliliği”, 111 vd.; Şükrü Şirin, “İslâm Hukukunda Mehr Davaları”, *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 15, S. 2 (2015): 303; Kılınç ve Kılınç, “Mehr in Türk Pozitif Hukuku Açısından Yeniden Değerlendirilmesi Gerekliliği”, 114.

⁴⁶ Kılınç ve Kılınç, “Mehr in Türk Pozitif Hukuku Açısından Yeniden Değerlendirilmesi Gerekliliği”, 114.

⁴⁷ Hatemi, *Hukuka ve Ahlâka Aykırılık Kavramı ve Sonuçları (Özellikle BK m.65)*, 321.

Uygulamada mehir sözleşmeleri genellikle tarafların yabancı bir devlet vatandaşı olması hâlinde karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, Irak Cumhuriyeti vatandaşı eşlerin Irak'ta evlendiklerini, evlenme sırasında mehir sözleşmesi akdedildiğini, evlendikten bir süre sonra eşlerin Türkiye'ye yerleştiklerini ve Türk mahkemelelerinde malların tasfiyesini de içeren boşanma ve mal rejimi davası açıldığını var sayalım. Boşanma davası sonucunda eşlerin evliliğinin sona ermesine karar veren mahkeme, malların tasfiyesinde mehir sözleşmesinin hukukî niteliğini değerlendirmek ve evlilik mallarına uygulanacak hukuku tespit etmek durumunda kalabilir.

Mehir sözleşmesinin mal rejimi kapsamında mı yoksa bir sözleşme olarak mı vasıflandırılacağı meselesi uyuşmazlığa hangi bağlama kuralının uygulanacağını tespiti açısından önem arz etmektedir. Nitekim mehir, evlilikten doğan bir malvarlığı ilişkisi olarak kabul edilirse MÖHUK'un 15. maddesi; sözleşme olarak kabul edilirse MÖHUK'un 24. maddesi uygulanacaktır.

Türk milletlerarası özel hukuk doktrininde bir görüş mehir sözleşmelerini evlilikten doğan malvarlığı ilişkisi kapsamında değerlendirirken⁴⁸, bir diğer görüş evliliğin genel hükümleri⁴⁹ çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini ve MÖHUK'un 13. maddesinin uygulaması gerektiğini savunmaktadır⁵⁰. Kanaatimizce mehir sözleşmesi eksik borç doğuran bir sözleşmedir. Bu nedenle, mehir sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda MÖHUK'un 24. maddesi uygulama alanı bulmalıdır.

B. EŞLERDEN BİRİNİN TÜRK VATANDAŞLIĞINI SONRADAN KAZANMASI

Yabancı eşlerden birinin evlilikten bir süre sonra Türk vatandaşlığını kazanması, diğer eşin vatandaşlığında herhangi bir değişiklik olmaması ve eşlerin farklı ülke vatandaşı iken boşanmaları hâlinde, mal rejiminin tasfiyesinde uygulanacak hukukun tespiti önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Böyle bir durumda, tarafların evlilik süreci boyunca farklı zamanlarda farklı vatandaşlıklara sahip olmaları, “evlilik mallarına uygulanacak hukukun” hangi andaki hukuka göre belirleneceği sorusunu gündeme getirir. Dolayısıyla, bu mesele yalnızca vatandaşlık değişikliğinin bireysel sonuçlarını değil, aynı zamanda MÖHUK'un 15. maddesindeki “evlenme anındaki müşterek millî hukuk” bağlama noktasının zaman bakımından etkisini ve statü değişikliğinin mümkün olup olmayacağı sorusunu akla getirmektedir.

Somut bir örnekle açıklamak gerekirse, her ikisi de Irak Cumhuriyeti vatandaşı olan eşlerin Irak hukukuna göre Irak'ta evlendiklerini, daha sonra Türkiye'ye

⁴⁸ Nomer, *Devletler Hususî Hukuku*, 267; Şensöz, “27.11.2007 tarih ve 5718 sayılı MÖHUK Uyarınca Yabancılık Unsuru Taşıyan Evlilik Mallarına İlişkin İhtilaflarda Uygulanacak Hukuk”, 195.

⁴⁹ Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Pürselim-Arning, “Türk ve Alman Milletlerarası Özel Hukuklarında Mehir Kavramının Vasıflandırılması”, 137-151.

⁵⁰ Pürselim-Arning, “Türk ve Alman Milletlerarası Özel Hukuklarında Mehir Kavramının Vasıflandırılması”, 148.

yerleştiklerini ve kocanın adı veya istisnaî telsik yoluyla Türk vatandaşlığını kazandığını, Irak vatandaşlığını da koruduğunu; Türk vatandaşlığını kazandıktan sonra eşlerden birinin boşanma davası açtığını ve boşanmadan sonra mal rejiminin tasfiyesinde uygulanacak hukukun tespiti sorunuyla karşılaşıldığını varsayalım. Bu durumda, mal rejimine konu malların bir kısmı eşlerin her ikisinin de Irak vatandaşı oldukları dönemde yani müşterek millî hukuk varken, bir kısmı ise kocanın Türk vatandaşlığını kazanmasından sonra edinilmiş olabilir. Böyle bir durumda evlilik mallarının hangi hukuka tâbi olacağı -Irak hukuku mu yoksa Türk hukuku mu uygulanacağı- hususunda bir tereddüt doğabilir. Bu sorun, vatandaşlık değişikliğinin mal rejimine uygulanacak hukuka etkisinin sınırlarının belirlenmesi bakımından özel önem taşımaktadır. Evlilik birliği devam ederken eşlerden birinin Türk vatandaşlığını kazanması, diğer eşin yabancı uyruklu kalmaya devam etmesi hâlinde, eşlerin müşterek millî hukuk bağının ortadan kalktığı kabul edilebilir mi? Nitekim böyle bir durumda MÖHUK'un 4. maddesinin (b) bendi uyarınca, birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olanlar hakkında, bunların aynı zamanda Türk vatandaşı olmaları hâlinde Türk hukuku uygulanır. Bu durumda, evlilik mallarına uygulanacak hukukun belirlenmesinde MÖHUK'un 15. maddesinin 1. fıkrası önem taşımaktadır. Bu hüküm, taraflarca hukuk seçimi yapılmamışsa, “*evlenme anındaki müşterek millî hukukun*” uygulanacağını öngörmektedir. Bu düzenleme mal rejimine uygulanacak hukuk konusunda statü değişikliğini önlemiş ve “*evlenme anındaki*” müşterek millî hukuk ile sabitlenmiştir. Dolayısıyla, evlilikten sonra gerçekleştirilen vatandaşlık değişiklikleri veya yerleşim yeri değişiklikleri, esasen mal rejimine uygulanacak hukuku kendiliğinden etkilemez. Bu yaklaşım benimsendiğinde, eşlerin evlilik birliği boyunca edindikleri malların, ne zaman veya nerede edinildiklerine bakılmaksızın, evlenme anında geçerli olan müşterek millî hukuka tâbi olacaktır.

Vatandaşlık değişikliğinin mal rejimine uygulanacak hukuk üzerindeki etkisi konusunda doktrinde iki temel yaklaşım bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar, milletlerarası özel hukukta “Statülerin Değişmezliği (*Immutability Theory*)” ve “Statülerin Değişebilirliği (*Mutability Theory*)” olarak adlandırılmaktadır.

Statülerin değişmezliği yaklaşımına göre, mal rejimine uygulanacak hukuk, evlenme anında kesin biçimde belirlenir ve evlilik süresince meydana gelen vatandaşlık, yerleşim yeri veya mutad mesken değişiklikleri bu belirlemeyi etkilemez. Bu ilke, hukukî öngörülebilirliği ve istikrarı sağlamayı amaçlar; zira tarafların evlenme anında hangi hukuk sistemine tabi olacaklarını bilmeleri, ileride doğacak uyuşmazlıklarda hukukî güvenliği temin eder. Zira eşlerin evlilik anında tabi oldukları hukukun, sonraki yaşam koşullarının değişmesiyle farklı bir ülke hukukuna dönüşmesi, öngörülemez sonuçlar doğurabileceği gibi üçüncü kişilerin menfaatlerini de zedeleyebilir. Bu nedenle mal rejimi bakımından değişen bağlama noktalarına göre uygulanacak hukukun sürekli değişmesi ihtimali

bertaraf edilmeli; bağlama noktası evlilik anında sabitlenmelidir⁵¹. Türk hukukundaki genel eğilim de bu yöndedir. Nitekim MÖHUK'un 15. maddesinin 1. fıkrası, hukuk seçimi yapılmamış olması hâlinde evlilik mallarına “evlenme anındaki müşterek millî hukukun” uygulanacağını öngörmek suretiyle açık biçimde statünün değişmezliği anlayışını benimsemiştir. Bu yaklaşım, tarafların evlilik süresince öngörülebilir bir hukuk düzenine tâbi olmalarını sağlayarak malvarlığı ilişkilerinde istikrarı güvence altına almaktadır. Bununla birlikte, bu katı yaklaşımın bazı durumlarda hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurabileceği ileri sürülebilir. Özellikle evlilik birliğinin kurulmasından sonra tarafların yaşamlarının önemli ölçüde farklı bir hukuk düzenine bağlanması, örneğin Türkiye’ye yerleşmeleri ve uzun süre Türkiye’de yaşamaları hâlinde, hâlâ evlenme anındaki yabancı hukukun uygulanması, tarafların fiilî bağlarını ve ekonomik yaşam merkezlerini göz ardı eden bir sonuç doğurabilir.

Statünün değişebilirliği görüşü ise, eşlerin kişisel statülerinde meydana gelen esaslı değişikliklerin -örneğin vatandaşlık veya mutad mesken değişikliğinin- mal rejimine uygulanacak hukuku da etkileyebileceğini kabul eder. Bu görüşe göre, eşlerin yaşam merkezleri veya hukukî bağılıkları önemli ölçüde değiştiğinde, mal rejimi de yeni durumla daha sıkı ilişkili hukuk sistemine tâbi hale gelmelidir. Bu yaklaşım, hakkaniyet, fiilî bağ ve toplumsal entegrasyon ilkelerini ön plâna çıkarır.

Benzer tartışmalar 2016/1103 sayılı Tüzük hükümlerinin yorumlanmasında da yaşanmaktadır. Nitekim yabancı unsurlu mal rejimlerine uygulanacak hukuk konusunda bir görüş, statünün değişmezliği ilkesini savunmakta⁵² ve “*Evlilik mallarına uygulanacak hukuk, eşlerin açık talebi olmadıkça değiştirilememelidir*” şeklindeki 46. madde gerekçesini, eşlerin iradesiyle seçilen veya objektif bağlama kurallarıyla belirlenen hukukun kendiliğinden değişmeyeceğini, yani mutlak biçimde sabit kalacağını ileri sürmektedir. Buna karşın, Tüzüğün 49. maddesinin gerekçesinde yer alan “26. maddenin 1. fıkrasında öngörülen ilk bağlama noktası, eşlerin evlenmeden kısa bir süre sonra ortak mutad meskenlerini kurdukları devlet hukukunun uygulanmasına yol açar” ifadesi nedeniyle, “*shortly after marriage*” teriminin zamansal bir bekleme süresi (örneğin 6-12 ay) öngörüldüğü şeklinde yorumlanmış ve bu süre sonunda eşlerin ortak yaşam merkezinin sabitlenmesiyle hukukun geriye etkili olarak (*ex tunc*) uygulanacağı ileri sürülmüştür⁵³.

⁵¹ Pilar Jiménez Blanco, “Regímenes económicos matrimoniales transfronterizos”, *Tirant lo Blanch*, 2021, 60-110.

⁵² Ayrıntılı bilgi için bkz. Domenico Damascelli, “Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht”, *The Rabel Journal of Comparative and International Private Law*, 88, S. 2 (2024), 316.

⁵³ Pietro Franzina, “Article 26 Applicable Law in the Absence of Choice by the Parties”, *The EU Regulations on the Property Regimes of International Couples: A Commentary* ed. Ilaria Viarengo, Pietro Franzina, (2020) 250.

Aksi yönde bir görüş ise, evlilik mallarına uygulanacak hukukun evlenme anında mutlak biçimde sabitlenmesini savunan bu yorumu eleştirmektedir⁵⁴. Bu görüşe göre, Tüzüğün sistematik ve amaçsal yorumu, tarafların fiilî yaşam merkezlerinin değişmesi hâlinde uygulanacak hukukun da buna paralel biçimde değişebileceğini göstermektedir. Zira Tüzüğün 46. maddesinin gerekçesinde yer alan “*tarafların açık talebi olmadıkça hukuk değişmemelidir*” ifadesi, hukukta mutlak bir değişmezliği değil, yalnızca irade dışı geriye etkili değişikliklerin engellenmesini amaçlamaktadır. Aynı şekilde 49. gerekçede geçen “*shortly after marriage*” ifadesi de eşlerin kısa bir süre içinde ortak mutad meskenlerini kurmaları hâlinde uygulanacak hukukun fiilî bağ temelinde belirlenmesini öngörür; ancak bu ifade, hukukta belirli bir bekleme süresi veya katı bir sabitleme kuralı getirilmemektedir. Bu yoruma göre, eşlerin evlenme sonrasında ortak yaşam merkezlerini başka bir ülkeye taşımaları, yeni mutad meskenlerinin oluşmasıyla birlikte, evlilik mallarına uygulanacak hukukun da ileriye etkili biçimde değişmesine yol açmalıdır. Böyle bir yorum, Tüzüğün temel amacı olan fiilî bağ ilkesine uygun düşmekte ve tarafların hayatlarının esasen bağlı olduğu hukuk düzeninin uygulanmasını sağlamaktadır. Bu nedenle, statülerin değişmezliği görüşü, öngörülebilirliği temin etmekle birlikte, adalet ve hakkaniyet ilkeleri açısından yetersiz kalmakta özellikle uzun süreli ikamet veya vatandaşlık değişikliklerinin dikkate alınmaması durumunda fiilî bağın göz ardı edilmesine neden olmaktadır.

Kanaatimizce Türk hukukunda MÖHUK’un 15. maddesinde statünün değişmezliği yaklaşımı, öngörülebilirlik, hukukî güvenlik ve istikrarı sağlamakla birlikte, günümüzün artan uluslararası hareketlilik ve yabancı unsurlu evlilikler karşısında esneklikten yoksun kalmaktadır. Özellikle, eşlerden birinin Türk vatandaşlığını sonradan kazanması ve tarafların uzun yıllar Türkiye’de birlikte yaşamaları durumunda, evlenme anındaki yabancı hukukun katı biçimde uygulanması, tarafların yeni bir ülke ile olan fiilî bağlarını ve ekonomik yaşam merkezlerini göz ardı etmektedir. Bu tür durumlarda, artık mal rejiminin yalnızca evlenme anındaki statüye göre belirlenmesi, evlilik birliği içinde şekillenen sosyal ve ekonomik gerçekliği yansıtmamaktadır. Dolayısıyla MÖHUK’un 15. maddesinin yorumunda fiilî bağ ve hakkaniyet ilkelerine ağırlık verilmesi yerinde olacaktır. Yabancı devlet vatandaşı eşlerin uzun süre Türkiye’de ortak yaşam kurmaları, Türkiye’de taşınmaz mal edinmeleri ve fiilen aile hayatlarının Türkiye’de kurulması hâlinde “evlenme anındaki müşterek millî hukukta” ısrar edilmesi hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurabilir. Bu çerçevede, MÖHUK’da yapılacak olası bir değişiklikte, MÖHUK’un 15. maddesinde tarafların sonradan edindikleri mutad meskenin veya vatandaşlığın dikkate alınmasına imkân tanıyan bir düzenlemenin isabetli olacağı kanısındayız. Böyle bir

⁵⁴ Domenico Damascelli, “Determining the Applicable Law in Matrimonial Property Regimes: On the Interpretation of Article 26 Regulation (EU) No 2016/1103 in the Absence of Choice-of-Law and Common Habitual Residence”, *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht* (RabelsZ), 307-324, 316-318.

düzenleme, hem Avrupa Birliği Konseyinin 2016/1103 sayılı Tüzüğü'nün dinamik yaklaşımıyla uyum sağlayacak hem Türk hukukunun fiilî bağ ilkesine dayalı gelişen içtihat çizgisiyle tutarlılık gösterecektir.

C. HER İKİ EŞİN DE TÜRK VATANDAŞLIĞINI SONRADAN KAZANMASI VEYA EŞLERİN SONRADAN YENİ BİR MÜŞTEREK MİLLÎ HUKUKA SAHİP OLMASI

MÖHUK'un 15. maddesinin üçüncü fıkrası, evlenmeden sonra yeni bir müşterek hukuka sahip olan eşlerin, üçüncü kişilerin hakları saklı kalmak kaydıyla, bu yeni hukuku seçebileceklerini öngörmektedir. Bu düzenleme, aynı maddenin birinci fıkrasında yer alan sınırlı hukuk seçimi imkânını genişleten istisnâî bir hüküm niteliğindedir.

Kanun koyucu burada yetkiyi hâkime değil, doğrudan doğruya taraflara tanımıştır. Bu nedenle Türk hukukunda, örneğin eşlerin evlenmeden sonra yeni bir müşterek millî hukuka sahip olması hâlinde, bu hukukun kendiliğinden uygulanması mümkün değildir; taraflar arzu ederlerse bu hukuka tâbi olmayı seçebilirler. Türk doktrinde de bu yaklaşım genel kabul görmektedir. Doktrinde hâkim görüş, MÖHUK'un 15. maddesinin 3. fıkrası hâkime takdir yetkisi tanımadığı, dolayısıyla zımnî veya farazî bir hukuk seçiminin mümkün olmadığı yönündedir⁵⁵. Bu durum uygulamada çeşitli sorunlara yol açabilmektedir. Eşlerin uzun yıllar boyunca aynı millî hukuka tâbi olarak fiilen birlikte yaşamaları, mallarını bu hukuk çerçevesinde edinmeleri ve ekonomik ilişkilerini bu sisteme göre kurmaları hâlinde, yeni millî hukukla aralarındaki fiilî bağın göz ardı edilmesi, adalet ve hakkaniyetle bağdaşmayabilir. Örneğin, eşlerin her ikisinin de Türk vatandaşlığını kazandığı bir durumda, artık tüm malvarlıklarının, aile bağlarının ve sosyal ilişkilerinin Türk hukuk düzeniyle bütünleşmiş olması, bu yeni hukukun uygulanmasını doğal kılmaktadır. Ancak yürürlükteki düzenleme, bu olasılığı yalnızca tarafların irade açıklamasına bağlı kılmaktadır. Bu noktada, hükümde yer alan “*üçüncü kişilerin hakları saklı kalmak üzere*” ifadesi de ayrıca önem taşımaktadır. Söz konusu ifadeyle mal rejimine ilişkin hukuk değişikliğinin geriye etkili biçimde uygulanamaması amaçlanmaktadır. Bir başka deyişle, eşlerin sonradan yaptıkları hukuk seçimi, yalnızca ileriye etkili olacaktır; geçmişte kazanılmış hakları, özellikle üçüncü kişilerin alacak veya aynı haklarını etkilemez. Bu yaklaşım, mülkiyet güvenliği ilkesini korumakla birlikte, eşlerin evlilik birliği içinde bütünlük arz eden ekonomik ilişkilerinin farklı dönemlerde farklı hukuklara tâbi olması sonucunu doğurabilir. Kanaatimizce, MÖHUK'un 15. maddesinin 3. fıkrasının taraf iradesine mutlak öncelik tanıyan mevcut lafzıyla, eşlerin sonradan kazandıkları ortak vatandaşlık veya değişen fiilî bağlarının mal rejimine etkisini kendiliğinden dikkate alma olanağı tanımamaktadır. Bu nedenle, eşlerin açık bir irade beyanında bulunmadıkları hâllerde dahi, hâkimin tarafların yaşam koşullarını, yeni vatandaşlık statüsünü ve malların edi-

⁵⁵ Çelikel ve Erdem, *Millîterarası Özel Hukuk*, 268; Şanlı, Esen ve Ataman-Figanmeşe, *Millîterarası Özel Hukuk*, 164; Vahit Doğan, *Millîterarası Özel Hukuk*, (Ankara: Savaş Yayınevi, 2022), 343.

nildiği ülke hukukunu değerlendirerek yeni müşterek millî hukuku re'sen uygulayabilmesine imkân tanıyan bir düzenlemenin kabulü isabetli olabilir. Böyle bir reform, bir yandan taraf iradesi ilkesine saygıyı korurken, diğer yandan fiilî bağ ilkesinin etkin biçimde işletilmesini sağlayacaktır.

D. TÜRKİYE'DE MAL REJİMİ SÖZLEŞMESİ AKDEDİLMESİ

Evlilik mal rejimi sözleşmesi, eşlerin yasal mal rejimi dışında farklı bir rejim seçmelerine imkân tanıyan, ancak sınırlı bir irade muhtariyeti sağlayan bir sözleşmedir⁵⁶. Eşler, sözleşme yaparken hem şekil hem içerik yönünden kanunda belirlenmiş kurallara uymakla yükümlüdürler. Şekil bakımından, TMK'nın 205. maddesi uyarınca, mal rejimi sözleşmesi noterde düzenleme veya onaylama biçiminde yapılmalıdır⁵⁷. Bu şekil şartı, sadece ispat kolaylığı sağlamak amacıyla değil, aynı zamanda taraf iradelerinin açıklığa kavuşturulması, üçüncü kişilerin korunması ve evlilik birliği ile aileyi korumak için öngörülmüştür⁵⁸. Bunun yanı sıra mali ilişkilerde öngörülebilirlik ve açıklık sağlayarak irade sakatlığı iddialarını önlemek de amaçlanmıştır⁵⁹. Taraflar, evlenme başvurusu sırasında hangi mal rejimini seçtiklerine dair yazılı beyanda bulunabilir⁶⁰. Bu düzenleme, eşlere evlilik öncesinde veya nikâh sırasında seçimlik rejimlerden birini kolaylıkla belirleme imkânı tanımaktadır.

Mal rejimi sözleşmeleri, eşlerin mevcut veya ileride edinilecek malları üzerindeki haklarını doğrudan etkilediğinden⁶¹, şekle bağlılık geçerlilik şartı niteliğindedir. TMK'nın 205. maddesinde öngörülen bu sıkı şekil şartı, aile hukukunun koruyucu karakteriyle uyumlu olup tarafların düşünülmeden yaptıkları ekonomik tasarruflardan veya dış baskılarla verdikleri irade beyanlarından korunmalarını hedefler. Bu nedenle, sözleşmenin noterde yapılması hem iradenin ciddiyetini hem işlemin resmiyetini güvence altına alır.

Evlilikten sonra mal rejimi sözleşmesi yapılmak istendiğinde de TMK'nın 206. maddesi gereği aynı şekil şartı geçerlidir; yani sözleşme yalnızca noter hu-

⁵⁶ Faruk Acar, *Aile Hukukumuzda Aile Konutu, Mal Rejimleri, Eşin Yasal Miras Payı*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 127; Gökçen Doğan, "Mal Rejimi Sözleşmelerinde Sözleşme Serbestisi ve Sınırları", *Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, S. 1 (2022): 253.

⁵⁷ Eşlerin yerleşim yeri dışında da herhangi bir noterde mal rejimi sözleşme yapabilmesi mümkündür: Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, 142.

⁵⁸ İpek Betül Aldemir, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Taraf İradelerinin Etkisi*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018), 10. 743 sayılı Kanun döneminde de mevcut olan bu sınırlamalara ilişkin olarak bkz. M. Beşir Acabey, *Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimi*, (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, 1998), 25.

⁵⁹ Dilşad Keskin, "Mal Rejimi Sözleşmesine Eklenen Mal Paylaşımına İlişkin Hükümlerin Nitelendirilmesi", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 16, S. 63 (2025): 556, dn. 8.

⁶⁰ Ahmet M. Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2022), 242-244.

⁶¹ Mal rejimi sözleşmeleri, tarafların malvarlığında doğrudan değişiklik yaratan nitelikte bir hukukî işlem olduğu için tasarruf işlemi olarak nitelendirilmektedir: Acar, *Türk Hukukunda Yasal Mal Rejimleri*, 130.

zurunda düzenleme veya onaylama biçiminde yapılabilir. Eşlerin, evlilik birliği kurulduktan sonra kendi aralarında yazılı bir belgeyle veya sözlü beyanla mal rejimini değiştirmeleri mümkün değildir. Bu durum, aile birliğinin sürekliliği ve üçüncü kişilerin menfaatlerinin korunması bakımından da önem taşır. Zira mal rejimi yalnızca eşler arasındaki bir ilişkiyi değil, aynı zamanda üçüncü kişilerin -örneğin alacaklıların- haklarını da etkiler.

Kapsam bakımından ise, eşlerin özgürlüğü sınırsız değildir. TMK'nın 202. maddesinin 2. fıkrasına göre, eşler yalnızca mal ayrılığı, paylaşımlı mal ayrılığı veya mal ortaklığı rejimlerinden birini seçebilir. Bu üç sistemin dışında tamamen özgün veya karma bir rejim oluşturulamaz. Bunun nedeni, mal rejiminin yalnızca özel hukuk ilişkisi değil, aynı zamanda kamu düzeniyle bağlantılı bir aile hukuku kurumu olmasıdır. Taraflar, bu rejimlerin sınırları içinde kalmak koşuluyla, sözleşmeye tamamlayıcı veya açıklayıcı nitelikte hükümler ekleyebilir. Örneğin, edinilmiş mallara katılma rejimi seçilse bile, taraflar sözleşmeyle kişisel malların kapsamını genişletebilir veya tasfiye hâlinde paylaşım oranlarını belirleyebilir.

Yabancı unsurlu evliliklerde mal rejimi sözleşmesi yapıldığında, mesele yalnızca şekil açısından değil, uygulanacak hukuk bakımından da önem kazanır. Örneğin, Irak vatandaşı eşlerin Türkiye'ye yerleştiklerini ve Türkiye'de bir mal rejimi sözleşmesi akdetmek istediklerini varsayalım. Böyle bir durumda eşlerin akdedeceği mal rejimi sözleşmesinin hangi hukuka tâbi olacağı sorusu gündeme gelir. Bu noktada, sözleşmenin şekli açısından MÖHUK'un 7. maddesi belirleyicidir. Bu maddeye göre, *“hukukî işlemler; yapıldıkları ülke hukukunun veya o hukukî işlemin esası hakkında yetkili olan hukukun maddî hukuk hükümlerinin öngördüğü şekle uygun olarak yapılabilir.”* Görüldüğü üzere Irak vatandaşı eşlerin akdetmek istedikleri mal rejimi sözleşmesinin şekline, sözleşmenin yapıldığı yer hukuku olarak Türk hukuku veya sözleşmenin esasına uygulanacak hukuk tespit edilerek bu hukuk (yabancı bir devletin hukuku ve Türk hukuku olabilir) uygulanacaktır. Ancak esas açısından eşlerin hukuk seçimi yapmış olmaları hâlinde seçilen -örneğin Irak hukuku- uygulanacaktır. MÖHUK'un 15. maddesi uyarınca eşler, evlenme anındaki müşterek millî hukuklarını veya müşterek mutad mesken hukuklarını seçebilir⁶². Bu nedenle, Türkiye'de yapılan bir mal rejimi sözleşmesi, şekil açısından Türk hukukuna, esas açısından ise seçilen hukuka tâbi olacaktır.

SONUÇ

Yabancı unsurlu mal rejimi uyuşmazlıkları, yalnızca kanunlar ihtilafı kuralının karmaşıklığından değil, aynı zamanda farklı hukuk sistemlerinin kavramsal ve normatif farklılıklarından kaynaklanan kompleks ve çözümü zor sorunlar doğurmaktadır. *Civil law* sistemlerinde normatif mal rejimleri benimsenirken *common law* sistemlerinde, hâkim takdirine dayalı hakkaniyet ilkesi geçerli ol-

⁶² Zeytin, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi*, 53.

duğundan, evlilik birliği süresince edinilen malların tasfiyesinde uygulanacak hukukun belirlenmesi çoğu kez öngörülemez hâle gelmektedir. Türk hukukunda MÖHUK'un 15. maddesinde, “*evlenme anındaki müsterek millî hukuka*” öncelik tanıyarak statü sabitliği anlayışını benimsemektedir. Ancak bu düzenleme günümüzde artan yabancılık unsuru taşıyan evliliklerde ortaya çıkan fiilî bağları ve vatandaşlık değişikliklerini dikkate almamaktadır.

Mehir sözleşmeleri, vatandaşlık değişiklikleri ve Türkiye’de yapılan mal rejimi sözleşmeleri konularında mahkeme uygulamalarında görülen istikrarsızlıklar da mevcut sistemde değişikliğe ihtiyaç duyulduğunu açık biçimde göstermektedir. Böyle bir değişiklik, öncelikle uygulamada karşılaşılan, tarafların fiilî iradelerini yansıtan ve çoğu kez kültürel nitelik taşıyan mehir benzeri sözleşmelerin hukukî niteliği konusunun açıklığı kavuşturulmasını mümkün kılacaktır.

Bunun yanı sıra MÖHUK'un 15. maddesinin çağdaş uluslararası düzenlemelerle uyumlu hâle getirilmesi için taraflara tanınan sınırlı hukuk seçimi yetkisinin genişletilmesi, bir başka deyişle eşlere yalnızca evlenme anındaki millî veya mutad mesken hukukları arasından değil, evlilik süresince fiilen en sıkı bağa sahip oldukları ülke hukukunu da seçme imkânı tanınması gerekir. Ayrıca modern milletlerarası özel hukukta öngörülebirlilik ve fiilî bağ ilkesi gereği, “müsterek millî hukuk” bağlama noktası yerine “mutad mesken” hukukunun esas alınması daha adil ve pratik bir çözüm sunacaktır.

Statü değişebilirliği ilkesinin benimsenmesi de eşlerin vatandaşlık veya yerleşim yerlerinde meydana gelen esaslı değişikliklerin ileriye etkili biçimde uygulanacak hukuku değiştirmesine olanak tanıyarak hakkaniyetin sağlanmasına hizmet edecektir.

Son olarak mal rejiminin tekliğini bozarak parçalanmaya neden olan *lex rei sitae* istisnasının yürürlükten kaldırılması ve tek bir hukukun tüm malvarlığı üzerinde uygulanmasının sağlanması da sistem bütünlüğü açısından yerinde olacaktır.

Bu önerilerin hayata geçirilmesi, Türk milletlerarası özel hukukunun yalnızca Avrupa Birliği Konseyinin 2016/1103 sayılı Tüzüğü ile uyumunu sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda uygulamada karşılaşılan sorunların daha tutarlı, öngörülebirlilik ve hakkaniyete uygun çözülmesine olanak sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Acabey, M. Beşir. *Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, 1998.
- Acar, Faruk. “Türk Hukukunda Yasal Mal Rejimleri.” *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni* 35, S. 1 (2015): 145-156.
- Acar, Faruk. *Aile Hukukumuzda Aile Konutu, Mal Rejimleri, Eşin Yasal Miras Payı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Akgündüz, Ahmet. *İslam ve Osmanlı Hukûku Külliyyâtı, Özel Hukuk-I, 2. Cild*. İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, 2012.
- Aldemir, İpek Betül. *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Taraf İradelerinin Etkisi*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018.
- Altuğ, Yılmaz. “Ammе İntizamı ve Tesirleri (Bir Özet)”. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* 27, S. 3 (1972): 371-385.
- Aydın, M. Akif. *Türk Hukuk Tarihi*. İstanbul: Beta Yayınevi, 2012.
- Blanco, Pilar Jiménez. “Regímenes económicos matrimoniales transfronterizos”. *Tirant lo Blanch*, 2021: 60-110.
- Can, Hacı ve Toker, Ali Gümrah. *Milletlerarası Özel Hukuk*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2016.
- Cin, Halil. “İslam Hukukunda Mehr”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 29, S. 1-2 (1972): 199-254.
- Cin, Halil ve Akgündüz, Ahmet. *Türk Hukuk Tarihi, Cilt 2*. Konya: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1989.
- Çakırca, Seda İrem. “Mehir Sözleşmesinin Hukuki Niteliği”. *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9, S. 121-122 (2014): 89-116.
- Çelikel, Aysel ve Erdem, Bahadır. *Milletlerarası Özel Hukuk*. İstanbul: Beta Yayınevi, 2021.
- Damascelli, Domenico. “Determining the Applicable Law in Matrimonial Property Regimes: On the Interpretation of Article 26 Regulation (EU) No 2016/1103 in the Absence of Choice-of-Law and Common Habitual Residence”. *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, 88, S. 2 (2024): 307-324.
- Demir Gökyayla, Cemile. *Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2001.
- Dilbirliği, Muhterem. “Alman Mahkeme Kararlarındaki Mehir’in Değerlendirilmesi”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 8, S. 31 (2017): 567-590.
- Doğan, Gökcen. “Mal Rejimi Sözleşmelerinde Sözleşme Serbestisi ve Sınırları”. *Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, S. 1 (2022): 243-272.
- Doğan, Vahit. *Milletlerarası Özel Hukuk*. Ankara: Savaş Kitabevi, 2022.
- Dural, Mustafa, Öğüz, Tufan ve Gümüş, Mustafa Alper. *Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2010.
- Ersen Perçin, Gizem. *Milletlerarası Özel Hukuk Bakımından Mal Rejimleri*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2014.

- Franzina, Pietro. “Article 26 Applicable law in the absence of choice by the parties”, *The EU Regulations on the Property Regimes of International Couples: A Commentary* ed. Ilaria Viarengo, Pietro Franzina, (2020).
- Gençcan, Ömer Uğur. *Mal Rejimleri Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2023.
- Göğer, Erdoğan. *Kanunlar İhtilâfi-İçtihatlar Açısından Bağlama Kuralları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1973.
- Güngör, Gülin. *Türk Milletlerarası Özel Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2021.
- Hatemi, Hüseyin. *Hukuka ve Ahlâka Aykırılık Kavramı ve Sonuçları (Özellikle BK m.65)*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1976.
- Hatemi, Hüseyin ve Kalkan Oğuztürk, Burcu. *Aile Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014.
- Karamercan, Fatih. *Mal Rejiminin Tasfiyesi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2025.
- Keskin, Dilşad. “Mal Rejimi Sözleşmesine Eklenen Mal Paylaşımına İlişkin Hükümlerin Nitelendirilmesi”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 16, S. 63 (2025): 553-576.
- Kılıçoğlu, Ahmet M. *Aile Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2022.
- Kılıçoğlu, Ahmet M. *Medeni Kanunumuzun Aile- Miras- Eşya Hukuku’nda Getirdiği Yenilikler*. Ankara: Turhan Yayınevi, 2004.
- Kılınç, Ayşe Nur ve Kılınç, Ahmet. “Mehrin Türk Pozitif Hukuku Açısından Yeniden Değerlendirilmesi Gerekliliği”. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10, S. 1 (2019): 103-118.
- Lagarde, Paul. “Art.26”. in Bergquist, Damascelli, Frimston, Lagarde ve Reinhartz, EU Regulations on Matrimonial Property (2019): 113-120.
- Midyat, Nuri Aziz. *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2023.
- Mutlu, Işıl Umut. *Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeneğinin Etkisi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2003.
- Nomer, Ergin. *Devletler Hususî Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi, 2021.
- Ökçün, Gündüz. *Devletler Hususi Hukukunun Kaynakları ve Kamu Düzeni*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1967.
- Özdemir, Ali. “Kamu Düzeni ve Kamu Güvenliği Kavramlarına Analitik Bir Yaklaşım”. *International Journal of Legal Progress* 2, S. 2 (2016): 79-115.
- Özel, Sibel, Erkan, Mustafa, Pürselim, Hatice Selin ve Karaca, Hüseyin Akif. *Milletlerarası Özel Hukuk*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2024.
- Öztan, Bilge. “Resmi Nikahtan Sonra Yapılan Mehir Anlaşması Geçerli Midir?”. *Prof. Dr. Ali Bozer’e Armağan, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü*, Ankara (1998): 389-397.
- Öztürk, Necla, Yazar, Güven ve Arslan, Şule. “Avrupa Birliği Konseyi 2016/1104 Sayılı Tüzük Hükümleri Çerçevesinde Kayıtlı Birliktelik Kurmuş Çiftlerin Malvarlığına Uygulanacak Hukuk, Yetkili Mahkeme ve Tanıma-Tenfiz Meseleleri”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8, S. 2 (2017): 1-20.

- Öztürk Yılmaz, Necla. *Evlilik Mallarına Uygulanacak Hukuk*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2006.
- Pürselim Arning, Hatice Selin. “Türk ve Alman Milletlerarası Özel Hukuklarında Mehir Kavramının Vasıflandırılması”. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni* 33, S. 2 (2016): 137-151.
- Reisoğlu, Safa. “Mihri Müeccele Müteallik 2.12.1959 tarihli Tevhidi İçtihat Kararı Hakkında (1)”. *Ankara Barosu Dergisi*, S. 3 (1960): 78-82.
- Sanders, Anne. “Private Autonomy and Marital Property Agreements”. *International and Comparative Law Quarterly* 59, S. 3 (2010): 571-604.
- Sarı, Suat. *Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimi Olarak Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*. İstanbul: Beşir Kitabevi, 2007.
- Seviğ, Vedat Raşit. *Kanunlar İhtilâfı Yasama ve Yargılama Çatışmaları*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1974.
- Stegman, Michael J, “Community Property for Separate Property Lawyers: The Problem of the Itinerant Couple”, *Estate Planning Conference on Wealth Transfer*, Columbus, Ohio, June 2012.
- Şanlı, Cemal, Esen, Emre ve Ataman-Figanmeşe, İnci. *Milletlerarası Özel Hukuk*. İstanbul: Beta Yayınevi, 2021.
- Şensöz, Ebru, “27.11.2007 tarih ve 5718 sayılı MÖHUK Uyarınca Yabancılik Unsuru Taşıyan Evlilik Mallarına İlişkin İhtilaflarda Uygulanacak Hukuk”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 8, S. 16 (2009), 173-211.
- Şıpka, Şükran. *Türk Hukukunda Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2013.
- Şirin, Şükrü. “İslâm Hukukunda Mehir Davaları”. *Marife Dinî Araştırmalar Dergisi* 15, S. 2 (2015): 279-319.
- Talpis, Jeffrey A. “Equitable Distribution of Matrimonial Property in Private International Law Estates”. *Trusts and Pensions Journal* 26, S. 1 (2006): 64-102.
- Tekinalp, Gülören. *Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama ve Usul Hukuku Kuralları*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2020.
- Uluocak, Nihal. *Kanunlar İhtilâfı (Yasama Yetkisi Kuralları)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1971.
- Zeytin, Zafer. *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2025.